

Mijmeringen rond enkele foto's uit de oude doos

Georges Vandewalle

1 CAFE "CRANENBURG"

Hiernaast ziet U een zicht op de voorgevel (zuidkant, marktzijde) van een vroegere woning, tevens schilderswinkel van André Vanzielegheem en Godelieve Moyaert.

De publiciteit van de verf "Gallic" in het uitstalraam valt op. Bij nader toezien bemerken we dat er destijds enige veranderingen werden aangebracht. De voordeur met "ipperlucht" en de ramen werden vernieuwd. Het uitstalraam heeft geen kruisverdeling meer en de ramen draaien naar binnen open. Dat zien we duidelijk aan de linker vensters van eerste en tweede verdieping waar het rechter gedeelte voor verluchting open staat.

De gevel is bezet met zgn. "rotse", dit is een ruwe bepleistering. We hadden in Lichtervelde heel wat dergelijke gevelbekleding, hetgeen wijst op een oude woning (Huis Meester Hoor-naert-Maesele¹ zie het tweede deel van dit artikel; het winkelhuis van Emilie Vandecavey²; Beernaerts Smidse³, enz.). Deze vorm van bepleistering werd gedurende een bepaalde periode in de vorige eeuw nogal toegepast. Een nadeel van deze bewerking is, dat na vele jaren soms ganse stukken van die zware bepleistering afvallen, wat ook hier het geval was.

Onderaan werd een imitatie-natuurstenen bepleistering aangebracht en bij nader toezien stellen we vast dat de gevel links en rechts over een breedte van ongeveer 40 cm lichtjes vooruit gebouwd is.

Voormalig Café Cranenburg, zicht vanop de Markt rond 1950. Reproductie: fotografie Elie Delameillieure. Met dank aan André Vandewalle die de foto's bezorgde.

¹ Bewuste woning, gelegen in de Torhoutstraat, werd afgebroken voor de doortrekking van de Callewaertlaan naar de Torhoutstraat.

² In de Zwevezelestraat; thans gebruikt door de Heemkundige Kring Karel van de Poele. Voor een afbeelding zie jaarboek van verleden jaar.

³ Hoogwielkestraat, bij 't uitkomen van de Boomgaardstraat; zie de tekening van Geert Missinne vooraan dit jaarboek.

Wellicht bij de raamverwisseling werden de lijsten rondom geaccentueerd en boven de ramen van de tweede verdieping, de toegangsdeur en het uitstalraam werd stukadoorswerk als versiering aangebracht. Waarschijnlijk werden de segmentafsluitingen boven de vensterramen dan vervangen of bijgewerkt met kleine lintelen of I-balken; door het pleisterwerk is dit niet te zien, wel echter dat de raamafsluiting niet meer gebogen maar horizontaal is. Tevens werden de oude draailuiken vervangen door Venetiaanse luiken; geen nieuwe kroonlijst echter, de oude hanggoot is gebleven.

De witte boord was op 't ogenblik van de opname van de foto nog zonder tekst. Woonden de bewoners er nog niet lang, of was het opknappwerk nog bezig? Het zicht werd genomen even na de tweede oorlog want het nieuwe gemeentehuis staat er reeds.

De vroegere bewoner, voor A. Vanzieleghem, was eveneens een schilder van beroep; nl. Hector Obyn, gehuwd met naaister Palmyre Debaille, ook wel eens genoemd "*Palmyre Schilderaere*". Hector was er "ingetrouwd". Hij was het wellicht die later het pand tot schilderswinkel omvormde. Het gezin had drie dochters: Elisabeth, Isabelle en Antoinette, die in die tijd als modern en vooruitstrevend over kwamen, het waren stadsjuffers en zeker geen meisjes van te lande!

Later verhuisde Hector Obyn naar een grotere "*doeninge*" in de Marktstraat.

De schoonvader van "*Obyntje*" was herbergier Edmond Debaille, gehuwd met Juliana Ver-cruysse. Het uithangbord vermeldde "Café Cranenburg". Edmond was de broer van Karel, de herbergier van het cafeetje "In den Trap". Edmond was ook schilder van beroep. Zijn kinderen noemde men meestal naar het beroep van vader: "*Schilderaere*" in plaats van Debaille.

Café Cranenburg werd in 1885, samen met het aanpalende woonhuis-bakkerij aangekocht door bakker Eduard Vancoppenolle-Vanwalleghem. Kort na de tweede wereldoorlog werd het oude Cranenburg onteigend en kwam het torengebouwtje, als uitbreiding van het gemeentehuis in de plaats.

Voormalig café Cranenburg, zicht vanuit de Torhoutstraat. Reproductie: fotografie Elie Delameillieure. Met dank aan André Vandewalle die de foto's bezorgde.

De tweede foto toont, van hetzelfde gebouw, de oosterzijgevel, kant Torhoutstraat dus. We bemerken onmiddellijk dat het linkergedeelte (marktzijde) geen vensters heeft. Inderdaad, verlichting en verluchting van de vorenste helft van het pand gebeurde, zoals we reeds zagen, langs de voorgevel. Aangezien het goed aan het gemeentehuis aangebouwd was, diende voor de tweede helft, alle verlichting en verluchting van deze achterste vertrekken langs deze gevel te gebeuren.

We bemerken dat aan die gevel geen vernieuwingswerken werden uitgevoerd. De muren zijn wellicht nooit bestreken geweest, de oude luiken werden niet vervangen, de vensterramen, eerste verdieping uitgezonderd, werden niet vernieuwd. Onderaan rechts bemerken we dat de verluchting gebeurde volgens het vroegere systeem van opschuivende ramen waarbij dan een of ander onder het opengeschoven raam werd gelegd, om het neervallen te beletten. De bovenste twee ramen zijn van het half-rond-boog-type, in de voorgaande eeuw voor kleinere ramen, hier in onze streek veel voorkomend⁴. De andere vier ramen hebben geen lintelen gekregen, ook geen randversiering, noch stukadoorswerk, ze hebben nog hun oorspronkelijke bakstenen afsluiting in segmentvorm.

Rechts ziet men duidelijk de scheiding met de woning van wijlen Jeroom Vancoppenolle en bemerkt men meteen het hoge Venetiaanse luik, wat ons doet veronderstellen dat de vertrekken van de oude café lage zolderingen hebben, in tegenstelling met de kamers van het huis Vancoppenolle die "hoger van steke" zijn.

Beide gebouwen waren doorlopend onderkelderd in gewelfbouw. Zij vormden destijds één geheel met het gemeentehuis zoals we uit de *"Liste van alle de herbergen der prochie"* van 25 juli 1779 kunnen opmaken⁵

Links op de foto een gedeelte van de café "De Zwarte Leeuw" van de kinders van August Vanoverschelde. Er voor een groepje mannen, wachtend om te stempelen; vandoor ook de drie fietsen op de foto. En helemaal achteraan, over het Marktpllein, het café "Het Damberd", *"Herbergh en beenhouwerije"*, thans restaurant.

Heemkundige kring Karel van de Poele

---

⁴ Vooral in de huizen met zadeldak werden destijds in de topgevel, op de zolderverdieping kleine venstertjes van dit type aangebracht. Ook wel eens raampjes in ruitvorm met de lange diagonaal ervan in horizontale richting. Op het gelijkvloers, vooral de zijde waar geen of minder ramen waren, nam men op ooghoogte zijn toevlucht tot "osse-oogjes".

⁵ *"D'herberghe en Brouwerije Den Hert bewoont en competerende aen Monica Goddyn... ghelegen aen de Noortoosthouck van de Martzijde ..."*

2 HET HUIS HOORNAERT-MAESEELE

De bovenstaande foto toont ons de woning die onteigend en afgebroken werd voor de doortrekking van de Callewaertlaan naar de Torhoutstraat. Vroeger bestond deze verbinding ook, maar was vanaf de brug over de Zwanebeek (juist over de woning Ramboer) een smalle weg die noordwaarts van bewuste woning, over de bascule van Emeric Deschepper in de Torhoutstraat uitmondde (zie het artikel van Frans Vanzielegem over het "Strontstraetje"). In de bovenhoek rechts bemerken we een stukje van de gevel van deze eigendom. Trouwens deze woning is gebleven en men kan heden nog duidelijk de publiciteit lezen die er vroeger op aangebracht werd⁶. Wat de opgeruimde woning betreft stellen we vast, dat het hier eveneens om een oude woning ging, te vergelijken met Café Cranenburg, maar wellicht beter onderhouden. Er zijn heel wat gelijkenissen: rotsbezetting op de gevel, reeds gedeeltelijk vernieuwd; op de verdieping, raamomlijsting met versiering en vensters met kruishout. Op het gelijkvloers is in de loop van de jaren wel één en ander veranderd of aangepast aan de noodzakelijkheid. Boven de ramen is, waarschijnlijk bij de vernieuwing van de rotsbekleding het versieringsmotief weggefallen, we bemerken I-balken versierd met roosjes. De luiken ook zijn vernieuwd en het raam rechts heeft geen kruishout meer. Gans de oppervlakte wordt ingenomen door een enkel glasraam. 't Wordt een uitstalraam voor de modiste Trui Hoornaert, dochter van de bewoner. Let ook op het kleine plaatje in de rechterbovenhoek waarop o.a. het nummer van het handelsregister vermeld staat.

Het huis van Onderwijzer Michel Hoornaert-Maesele, dat afgebroken werd om een bredere doorgang te bekomen tussen de Callewaertlaan en de Torhoutstraat. Zie ook het artikel van Frans Vanzielegem over "Het Strontstraetje". Repro: Elie Delameillieure. Met dank aan André Vandewalle.

2.1 De Bewoners

Gedurende de 19de eeuw werd de woning betrokken door de heer en mevrouw Charles Dochy. Charles Dochy werd geboren te Sint-Jan bij Ieper op 3 september 1827 en overleed te Lichtervelde op 27 april 1890⁷. Hij huwde Leonie Melanie Bayart, geboren te Passendale op 3 januari 1838 en is overleden te Lichtervelde op 12 februari 1914. Dochy was

⁶ A. Ramboer-Stael. Magazijn van Meststoffen-kolen-bouwstoffen, Ciment en keramieke tegels. De families Deschepper en Ramboer hadden familieverband. Emeric Deschepper was gehuwd met Maria Ramboer, de zuster van Alberic Ramboer. Trouwens, beide echtparen liggen samen begraven onder dezelfde zerk.

⁷ Alle data over de familie Dochy komen uit het werk "Rond het uiterste" door Georges Vandewalle.

"Doctor in de Genees-, Heel- en Vroedkunde. Hij was tevens lid van de gemeenteraad en algemene kiezer⁸. Hij stamde uit een goed bemiddelde familie en bezat eigendommen te Zillebeke, Zonnebeke, Langemark en Lichtervelde. In 1888 betaalde hij aan grond-, personele- en patentbelasting 255,80 fr wat in die tijd een hoge aanslag betekende.

Het gezin Dochy had verscheidene kinderen waarvan er een paar, Firmin en Helena, zeer jong stierven. Robert werd geboren te Lichtervelde op 5 april 1860, was Provinciaal kiezer⁹ en "candidaat in rechten". Julius, geboren te Lichtervelde op 10 december 1868 werd geneesheer en overleed te Brussel of te Ardoorie op 9 mei 1904¹⁰. Maria, eveneens te Lichtervelde geboren (17 december 1865) huwde met dokter Emile Vermeesch. Zij gingen wonen in de Pastorijstraat. Maria overleed te Lichtervelde op 26 mei 1918.

In 1920 werd het pand gekocht door mevrouw weduwe Henri Maesele, Mathilde Dheygers, de vroegere bazin uit "Het gemeentehuis". In hetzelfde jaar huwt de dochter Julia, geboren te Lichtervelde op 10 mei 1891 met de heer Michel Hoornaert, onderwijzer, geboren te Esen op 4 juli 1893. Het gezin werd gezegend met vier kinderen: André, Gertrude, Jozef en Agnes. Moeder stierf vroeg, nl. op 16.4.1929 en tante Bertha kwam de verdere zorg over de kinderen waarnemen.

In 1936-37 liet meester Hoornaert voor z'n gezin een nieuwe woning bouwen in de Koolskampstraat¹¹ en verhuurde zijn vroegere woning aan de heer Leon Coussée. Maar ook hij zou vroeg komen te overlijden, nl. op 47-jarige leeftijd op 21 november 1940.

Later kwam de onteigening, de afbraak van de woning (1968) en tenslotte de doortrekking van de Callewaertlaan (1969), waarbij weeral een stukje Mosselstraat van naam veranderde¹².

Wie bezit er nog interessante oude foto's die kunnen opgenomen worden in ons jaarboek? Indien U ze bezorgt aan de kring willen we ze zeker opnemen in één van onze jaarboeken. Foto's worden gegarandeerd terugbezorgd.

---

⁸ Algemene Kiezer: t.t.z. stemgerechtigde voor de Wetgevende Kamers, voor de Provinciale Raad en voor de Gemeenteraad.

⁹ Provinciale Kiezer : t.t.z. stemgerechtigde voor de Provinciale Raad en voor de Gemeenteraad.

¹⁰ Op de grafzerk wordt Brussel, en op zijn doodsprentje Ardoorie als plaats van overlijden vermeld. Daar de gedachtenis in Ardoorie werd gedrukt, hebben we alle reden om te veronderstellen dat Ardoorie juist is.

¹¹ Deze woning wordt thans bewoond door de oudste zoon, André Hoornaert.

¹² Waar de Callewaertlaan eindigde en het stukje Mosselstraat begon en verder verbreed werd is nu nog goed te zien. De Callewaertlaan werd nl. niet doorgetrokken in beton; het nieuw aangelegde stuk kreeg een asfaltbedekking.